

Філософський аналіз впливу технологій на сприйняття реальності людиною

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній доповіді розглядається філософський вимір впливу сучасних технологій на людське сприйняття реальності. Акцент зроблено на тому, як розвиток цифрових медіа, штучного інтелекту та віртуальних середовищ змінює структуру свідомості, спосіб пізнання світу та самосприйняття особистості. Проаналізовано ідеї філософів, зокрема М. Гайдеггера, Ж. Бодрійяра та Ж. Дерріди, які досліджували питання техніки, симулякрів і постмодерного розщеплення реальності. У роботі доводиться, що технологічний прогрес не лише спрощує комунікацію, а й формує новий тип буття — віртуально-медіалізовану реальність, у якій стираються межі між справжнім і створеним.

Ключові слова : філософія технологій, реальність, свідомість, симулякр, віртуальність, постмодернізм, техніка, буття.

Abstract

This report examines the philosophical dimension of the influence of modern technologies on human perception of reality. The focus is on how the development of digital media, artificial intelligence, and virtual environments transforms the structure of consciousness, the way of understanding the world, and the self-perception of the individual. The ideas of philosophers such as M. Heidegger, J. Baudrillard, and J. Derrida, who explored the issues of technology, simulacra, and the postmodern fragmentation of reality, are analyzed. The paper argues that technological progress not only facilitates communication but also shapes a new mode of being — a virtually mediated reality in which the boundaries between the real and the constructed become blurred.

Keywords: philosophy of technology, reality, consciousness, simulacrum, virtuality, postmodernism, technology, being.

Вступ

Сучасна епоха характеризується стрімким розвитком технологій, які все глибше проникають у людське життя. Смартфони, соціальні мережі, штучний інтелект, віртуальна та доповнена реальність — усі ці явища не лише змінюють наше повсякдення, а й трансформують спосіб, у який ми сприймаємо навколишній світ. Людина дедалі рідше безпосередньо взаємодіє з реальністю; її досвід формується через екрани, цифрові образи та інформаційні потоки.

Філософія завжди прагнула відповісти на питання про сутність буття та природу сприйняття. Проте у XX–XXI століттях постає нове завдання — осмислити технологічно опосередковану реальність, де істинне та штучне, матеріальне та віртуальне зливаються в одне ціле. У цьому контексті виникає потреба в новому філософському підході до розуміння людини, її досвіду та меж між реальністю і технологічною симуляцією.

Основна частина

Філософське осмислення впливу технологій на сприйняття реальності починається з розуміння того, що техніка перестала бути лише знаряддям людської діяльності. У сучасному світі вона стала визначальним чинником, який формує не лише умови життя, а й сам спосіб буття людини. Мартін Гайдеггер у своїй праці «Питання про техніку» [1; 5] підкреслював, що техніка не є нейтральним інструментом. Вона задає певну «рамку» — спосіб бачення світу, у якому все постає не як живе й

самодостатнє, а як ресурс, що підлягає використанню. Саме через цю рамку людина сприймає дійсність, і тому її світ стає дедалі більш технізованим, а реальність — об'єктом перетворення.

Коли технології проникають у всі сфери життя — від спілкування до мислення, — вони змінюють саму структуру людської свідомості. Людина починає бачити не сам світ, а його технічне відображення: екран, зображення, інформаційний потік. Ми живемо у просторі, де досвід опосередкований технологічними формами, і тому наша свідомість поступово зникає до «штучної присутності» — до існування у віртуальному середовищі, яке створює ілюзію реальності.

Французький філософ Жан Бодріяр [2] розвинув цю думку, стверджуючи, що сучасна культура — це світ симулякрів, тобто копій, які не мають оригіналу. У медійному просторі образи не лише відображають події, а й підміняють їх. Те, що ми бачимо на екранах, часто сприймається як справжнє, навіть коли це вигадка чи постановка. Людина взаємодіє з «гіперреальністю» — простором, у якому неможливо розрізнити, де закінчується реальне й починається штучне. Соціальні мережі стають головним майданчиком цього процесу: вони дозволяють кожному створювати власний образ, конструювати ідентичність, демонструвати відредаговану версію себе.

Така віртуалізація досвіду змінює не лише соціальні стосунки, а й само сприйняття. Людина дедалі частіше дивиться на себе не зсередини, а ззовні — через камеру, екран або цифровий профіль. Вона оцінює себе за кількістю «лайків» чи реакцій, а не за внутрішнім переживанням. Це породжує феномен «цифрової свідомості» — нової форми існування, у якій ідентичність стає несталою, фрагментованою, залежною від технологічного контексту.

У такому світі реальність набуває ознак віртуальності, а віртуальність, навпаки, претендує на статус справжнього. Технології створюють простір, у якому все здається доступним, але водночас усе є опосередкованим. Людина може бути всюди — у спілкуванні, в роботі, у грі, — проте при цьому втрачає відчуття конкретного «тут і тепер». Простір і час перестають бути межами досвіду, перетворюючись на умовні параметри цифрового середовища.

Такі зміни мають не лише пізнавальний, а й етичний вимір. Якщо у традиційному розумінні техніка служила людині, то нині вона дедалі частіше починає керувати людиною. Алгоритми визначають, яку інформацію ми отримуємо, з ким спілкуємося, які рішення приймаємо. У цьому полягає парадокс сучасності: прагнучи свободи через технології, людина ризикує втратити автономність мислення. Її вибір більше не є результатом внутрішнього роздуму, а часто є наслідком рекомендаційних систем або соціальних трендів.

Філософи екзистенціалізму наголошували, що справжнє буття можливе лише через усвідомлений вибір і автентичність. Проте у світі цифрових симулякрів автентичність стає рідкісною. Людина дедалі частіше грає роль, ніж живе реальне життя. Це створює внутрішній розрив між «я справжнім» і «я віртуальним», що породжує почуття відчуження, тривоги, втрати сенсу.

Попри це, технології не можна розглядати лише як загрозу [4]. Вони відкривають нові горизонти пізнання, дозволяють людині розширювати межі досвіду, досліджувати світ і саму себе через інші форми сприйняття. Завдання філософії полягає не в запереченні технологій, а у формуванні критичного мислення, яке дає змогу розрізнити істинне та симульоване, живе й технічне, людське та машинне.

Висновок

Вплив технологій на сприйняття реальності є не лише соціальною чи психологічною проблемою, а насамперед - філософською. Технології змінили не тільки засоби комунікації, а й сам спосіб буття людини у світі [3]. Сучасна свідомість перебуває у стані постійної взаємодії з цифровими симулякрами, що призводить до розмиття меж між дійсним і віртуальним. Проте технології не є однозначним злом - вони також відкривають нові горизонти пізнання, творчості й самореалізації. Головне - зберегти філософське мислення, здатність ставити запитання про сенс, істину та реальність, не дозволяючи технологіям повністю визначати наш світогляд. Філософія має відігравати роль «компасу» у техноцентричному світі, допомагаючи людині усвідомити власне місце в реальності, що постійно змінюється під впливом технологічного прогресу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Martin Heidegger. "The Question Concerning Technology." Переклад William Lovitt. University of Hawaii System. URL: [The Question Concerning Technology](#)

2. Jean Baudrillard. Simulacra and Simulation. Переклад Sheila Faria Glaser. Stanford University. URL: [Baudrillard Simulacra та симуляції](#)
3. Мельник В. П., Рижак Л. В. Технонаука: постлюдина та відповідальність за майбутнє. Том 300 № 288 (2017). URL: <https://philosophy.chdu.edu.ua>
4. Чхеайло І. І., Євсєєв С. Є. Філософське тлумачення віртуальної реальності як нової культурної технології. Матеріали 5-ї міжнар. наук.-практ. конф., Харків: НТУ «ХПІ», 2024. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua>
5. Головащенко І. О. Філософія. Вінниця, ВНТУ, 2017, с. 185-190

Воєвода Аліна Віталіївна – студентка групи 1БКС-24б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alinavoievoda77@gmail.com

Науковий керівник : **Головащенко Ірина Олегівна** - доцентка кафедри Філософія та гуманітарні науки, кандидат філософських наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Alina Vitaliivna Voievoda – student of group 1BKS-24b, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alinavoievoda77@gmail.com

Scientific supervisor : **Iryna Olegivna Holovashenko** — Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities, PhD in Philosophy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, irolho@gmail.com